

Gorzów Wielkopolski, dnia... 21.03.2018

Prof. dr hab. Janusz Soboń

Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim

ul. Fryderyka Chopina 52,

66 - 400 Gorzów Wielkopolski

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Monika Gabriela Różycka

Konsekwencje zmian w podatku od towarów i usług dla funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce na przełomie XX i XXI wieku

przygotowanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Janusz Kosteckiego

A. Uwagi ogólne

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr Moniki Gabrieli Różyckiej pt. „Konsekwencje zmian w podatku od towarów i usług dla funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce na przełomie XX i XXI wieku” została opracowana pod naukowym kierownictwem Pana dr hab. Janusz Kosteckiego na Wydziale Biznesu i Stosunków Międzynarodowych w Akademii Finansów i Biznesu Vistula z siedzibą w Warszawie.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska obejmuje 204 stron wraz z załącznikami. Składa się z czterech rozdziałów, podzielonych na dwie części, część teoretyczną i część badawczą. Praca zawiera także wnioski, zakończenie i bibliografię. Uzupełniają ją spis tabel, wykresów i rysunków oraz załącznik. Bibliografia liczy 170 pozycji książkowych, artykułów, raportów, aktów prawnych i publikacji elektronicznych.

W mojej ocenie jest to dzieło naukowo dojrzałe, posiadające ponadto duże walory merytoryczne oraz praktyczne rozwiązania.

Analiza treści rozprawy dowodzi dużą znajomości i zawodowe powiązanie między opisywanymi zjawiskami, a doświadczeniem Doktorantki zdobyte przy wykonywaniu zadań związanych z przedmiotem badań.

Autorka rozprawy podejmuje w swoich rozważaniach tematykę związaną ze zmianami w podatku od towarów i usług oraz ich wpływu na funkcjonowanie MŚP w Polsce.

Autorka uważa, że wprowadzanie nowych przepisów podatkowych w konsekwencji spowodowało dezorganizację codziennej pracy i w ostateczności przyczyniła się do popełnienia błędów formalnych i merytorycznych. Autorka uważa, że przepisy powinny być zaprezentowane z minimum pół rocznym wyprzedzeniem przed wprowadzeniem ich w życie. Brak *vacatio legis* w procesie wprowadzania w życie zmian dotyczących podatku VAT, czyli okresu przejściowego pomiędzy publikacjami a zastosowaniem nowych przepisów w praktyce gospodarczej, w konsekwencji w znacznym stopieniu komplikacji i niezrozumienie przepisów dla 60% badanych stanowił duży problem, wpływając negatywnie na działalność MŚP.

Z badań przeprowadzonych przez Autorkę wynika, że aby właściwie zastosować obniżenie podatku VAT naliczonego, podatnik musi posiadać zarówno fakturę, jak i towar lub usługę dokumentującą tę czynność. Według Autorki powyższy przepis ułatwia rozliczenie podatku, a jednocześnie przepis ten nie uwzględnia specyfiki różnych rodzajów działalności gospodarczej. Autorka niniejszej dysertacji wnioskuje, że niektóre przepisy skierowane są wyłącznie do wąskiego grona odbiorców

Autorka rozprawy uważa, że w ciągu najbliższych lat kolejne regulacje wprowadzane przez ustawodawcę w zakresie podatku od towarów i usług (między innymi: kontrola konta bankowego przedsiębiorcy - system STIR, mechanizm podzielonej płatności - MPP (ang. *split payment*)), będą dostarczać wiedzy o sprawności funkcjonowania VAT w Polsce. Ich konsekwencje odczują zarówno przedsiębiorcy, jak i budżet państwa, zaś skala i charakter pozytywnych bądź negatywnych oddziaływań powinny być przedmiotem kolejnych badań naukowych

Można przyjąć, że niniejsza rozprawa doktorska stanowi materiał kwalifikujący się do naukowego uwzględnienia jako podstawa do dalszego postępowania w przewodzie doktorskim oraz jej praktycznego wykorzystania przez organy podatkowe.

B. OCENA METODOLOGICZNA PRACY

Koncepcja metodologiczna rozprawy została umieszczona we wstępie (s. 5 - 10).

We wstępie rozprawy przedstawiono w zasadzie wszystkie podstawowe elementy naukowej metodologii badawczej, obejmującej: sytuację problemową, określenie głównego problemu badawczego, zakres przedmiotowy, zakres podmiotowy, zakres czasowy i przestrzenny badań oraz cel pracy, sformułowanie hipotezy główną, prezentację zastosowanych metod, technik i narzędzi badawczych a także syntetyczny opis wykorzystywanych w badaniach materiałów źródłowych.

Przyjętą koncepcję metodologiczną należy uznać za formalnie poprawną i właściwą do potrzeb rozprawy doktorskiej. Uwagą jaką można odnieść do tej części jest brak zdefiniowanych celów szczegółowych prowadzących do osiągnięcia celu głównego oraz hipotez szczegółowych. Nie sprecyzowano również ograniczeń prowadzonych badań.

Godne podkreślenia są natomiast precyzyjnie i ambitnie sformułowane hipotezy badawcze (s. 7):

- należy przyjąć, że tylko niektóre zmiany w podatku od towarów i usług wywierają pozytywny wpływ na funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce.
- zmiany stawki podstawowej podatku VAT oraz modyfikacja zakresu zwolnień z VAT spowodowały znaczące konsekwencje ekonomiczne, zarówno dla MŚP, jak i dla budżetu państwa.
- istnieje uzasadnione przypuszczenie, że wprowadzone w latach 2008-2017 zmiany w „uldze na złe długi” są korzystne dla wierzycieli, natomiast powodują negatywne konsekwencje dla dłużników. Jednocześnie mogą przyczynić się do pogorszenia sytuacji ekonomicznej niektórych podmiotów gospodarczych.

Autorka w pracy zastosowała metodę badawczą w postaci analizy treści przepisów dotyczących podatku od towarów i usług. Zastosowana przez Autorkę w niniejszej dysertacji metoda analizy piśmiennictwa pozwoliła na krytyczną ocenę norm prawnych i przepisów dotyczących podatku VAT oraz wskazanie związków między istniejącymi źródłami wiedzy a problemami rozważanymi w ramach projektu badawczego. Opisowe i statystyczne metody badawcze wykorzystano szczególnie do analizy danych zgromadzonych w procesie badań własnych.

Techniką uzupełniającą zastosowaną przez Doktorantkę, było badanie ankietowe.

Autorka rozprawy w celu rozwiązania fundamentalnego problemu badawczego przeprowadziła badania ankietowe. Analiza konsekwencji zmian w podatku VAT została przeprowadzona głównie na podstawie odpowiedzi uzyskanych od respondentów. Badanie było skierowane do właścicieli i pracowników biur rachunkowych oraz pracowników działów księgowości. Łącznie w badaniu wzięło udział 250 osób. Wynik stanowiły 194 ankiety wypełnione w formie elektronicznej oraz 56 ankiet w formie papierowej. W badaniu wzięły również udział osoby uczestniczące w szkoleniu zorganizowanym przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce w zakresie podatku od towarów i usług, podczas którego przeprowadzono rozmowy z 21 osobami.

Zastosowano również metodę analizy literatury, dokumentów wtórnych oraz metodę analizy danych statystycznych

Podsumowując należy stwierdzić, że przyjęta przez Doktorantkę koncepcja metodologiczna rozprawy i zaproponowane metody, techniki, narzędzia i procedury badawcze są poprawne i adekwatne do potrzeb rozpatrywanej tematyki badawczej. Wyczerpuje ona wszystkie elementy naukowej procedury badawczej i precyzyjnie oraz twórczo ukierunkowuje dalsze rozważania merytoryczne. Założony schemat postępowania badawczego właściwie ogniskuje wysiłek Doktorantki na realizację celu pracy i naukową weryfikację postawionych hipotez badawczych. Pewien niedosyt budzi brak specyfikacji kluczowych pozycji literatury i źródeł piśmiennictwa choć Doktorantka prowadzi szerokie rozważania dotyczące terminologii z zakresu formy opodatkowania dochodu działalności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Rozważania te są czytelne, rozwiązania i propozycje w ciekawy sposób opisane, a wnioski Doktorantki przedstawione w sposób komunikatywny.

Autorka wykazała się ponadto dobrą znajomością warsztatu pisarskiego. Stąd dysertacja pod względem technicznym i językowym jest poprawna oraz nie budzi większych zastrzeżeń pod względem formalnym.

Podsumowując warstwę metodologiczną pragnę jednoznacznie wyrazić opinię, iż przyjęta hipoteza rozprawy została pozytywnie zweryfikowana a wyznaczone cele pracy mają charakter naukowy i zostały zrealizowane. Rangę rozprawy doktorskiej wyznacza ponadto celowo dobrany i istotny, szczególnie w praktyce temat z zakresu zmian w podatku od towarów i usług dla funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Dla współczesnych i przyszłych przedsiębiorstw, jest to

aktualna tematyka, do której rozprawa ta wnosi znaczne usystematyzowanie i poszerzenie wiedzy.

C. OCENA MERYTORYCZNA ROZPRAWY

Praca składa się obejmuje 204 stron wraz z załącznikiem. Składa się z czterech rozdziałów, podzielonych na dwie części, część teoretyczną i część badawczą. Praca zawiera także bibliografię, spis tabel, spis wykresów, spisu rysunków oraz załącznik. Bibliografia liczy łącznie 170 pozycji książkowych, artykułów i raportów, aktów prawnych i publikacji elektronicznych.

W rozdziale pierwszym (s. 11-71) niniejszej pracy zawarto rozważania dotyczące genezy i wybranych elementów teorii podatków oraz ich funkcjonowanie w Polsce. Zaprezentowano metodykę tworzenia systemów podatkowych w wybranych krajach Unii Europejskiej. Opisano proces harmonizacji podatków w państwach Wspólnoty. Zaprezentowano specyficzne obciążenia z tytułu podatków występujące tylko w niektórych krajach. W rozdziale tym scharakteryzowano podmiot pracy, czyli małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce, przedstawiono ich rolę, miejsce i zadania gospodarcze.

Doktorantka w rozdziale drugi (s. 72-117) opisuje kwestie związane z funkcjonowaniem podatku od towarów i usług. Autorka przedstawia elementy konstrukcyjne podatku VAT, tj.: przedmiot, podmiot, zakres i wysokość opodatkowania, wskazano miejsce i czas występowania obowiązku podatkowego, określono niezbędne ewidencje i deklaracje stosowane do rozliczeń. Autorka zwraca uwagę na znaczenie podatku VAT dla budżetu państwa. Autorka podaje przykłady interpretacji organów podatkowych, wpływających pozytywnie bądź negatywnie na dochody budżetu państwa.

W rozdziale trzecim (s.118-161) Autorka poświęciła zmianom w podatku VAT w latach 2008-2017 oraz dokonała oceny zakresu i celowości ich wprowadzenia. Wykorzystując praktyczne przykłady wskazała na możliwości dostosowania się przedsiębiorstw do wprowadzonych zmian, w celu zminimalizowania ryzyka błędnej interpretacji przepisów. Autorka w tym rozdziale przedstawiła nowe rozwiązania rozliczeń podatku VAT oraz spostrzeżenia związane z ich zastosowaniem

Rozdział czwarty (s. 162-183) obejmuje efekty badań Autorki dotyczących wpływu zmian w podatku od towarów i usług na funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Rozdział ten oparto na wynikach ankiet przeprowadzonych

w formie wywiadu kwestionariuszowego, za pomocą kontaktu zdalnego (ankieta elektroniczna) oraz bezpośredniego (rozmowy ze specjalistami).

D. OCENA KWALIFIKACYJNA DYSERTACJI

Analiza całości recenzowanej rozprawy doktorskiej mgr Moniki Gabrieli Różyckiej pozwala na stwierdzenie, iż stanowi ona interesujące studium badawcze, prezentujące wpływ form opodatkowania na działalność małych i średnich przedsiębiorstw.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi indywidualny dorobek naukowo-badawczy Doktorantki. Natomiast zawarte w niej wyniki z procesu badawczego świadczą o dużych umiejętnościach samodzielnego rozwiązywania problemów naukowych. Autorka wykazała się przy tym dużą wiedzą teoretyczną i praktyczną w obszarze prowadzonych badań.

Biorąc pod uwagę wszystkie przyjęte kryteria oceny, stwierdzam, iż recenzowana przeze mnie rozprawa doktorska mgr Moniki Gabrieli Różyckiej pt. „Konsekwencje zmian w podatku od towarów i usług dla funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce na przełomie XX i XXI wieku” odpowiada warunkom stawianym tego typu opracowaniom i wnoszę o dopuszczenie do publicznej obrony na Wydziale Biznesu i Stosunków Międzynarodowych.

dr hab. S. Sobota
.....